

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ ЗА ОСОБАМИ, ЗВІЛЬНЕНИМИ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ В УКРАЇНІ

HISTORICAL AND LEGAL ANALYSIS OF INSTITUTION OF CONTROL AND SUPERVISION UNDER PERSONS RELEASED FROM SERVING PUNISHMENT WITH PROBATION IN UKRAINE

Звенигородський О.М.,
к ю.н., доцент кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології
Академія Державної пенітенціарної служби

Стаття присвячена становленню інституту контролю та нагляду за особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням. Автор аналізує етапи законодавчої регламентації контролю та нагляду за особами, щодо яких умовно не виконувалося покарання на тлі формування інституту умовного засудження і трансформації його в інститут звільнення осіб від покарання з випробуванням.

Ключові слова: контроль тагляд, постпенітенціарний контроль, пробаційнийгляд, умовно засуджені, звільнені з випробуванням, пробація.

Статья посвящена становлению института контроля и надзора за лицами, освобожденными от отбывания наказания с испытанием. Автор анализирует этапы законодательной регламентации контроля и надзора за лицами, в отношении которых условно не выполнялось наказание на фоне формирования института условного осуждения и трансформации его в институт освобождения лиц от наказания с испытанием.

Ключевые слова: контроль и надзор, постпенитенциарный контроль, пробационный надзор, условно осужденные, освобожденные с испытанием, пробация.

The article is devoted to the establishment of institution of control and supervision of persons released on probation. The author analyzes the stages of legislative regulation and supervision of persons for which conditional penalty is not carried out against the background of the formation of institution of probation and transforming it into institution releasing convicted persons on probation. The stages established: the formation of institution of control of conditionally sentenced (1918–1930) – during this period control has not been regulated and based on judicial opinion as to the forms of its implementation; conservative development of institution of control of the behavior of conditionally sentenced (1930–1958) – a period is characterized by minimal application of conditional conviction and using repressive forms of legal influence; formation of post-penitentiary monitoring (1958–1970) – a characteristic feature of the period is legal regulation of control and supervision of conditionally sentenced persons, persons sentenced with respite, conditionally sentenced persons with obligatory attraction for working, administrative supervision; improvement of post-penitentiary monitoring (1970–1992) – a main feature of this period is the legislative regulation of post-penitentiary monitoring of new corrective labor legislation; the formation of institutions of control and supervision of conditionally sentenced persons (1992–2003) – based on the adoption of amendments to corrective labor and penal legislation there was regulation of control and supervision as a means of ensuring of implementation of new Institution of Criminal Law – release on probation; modern period of further improvement of post-penitentiary control and formation of probation supervision (2003 – present time).

Key words: control and supervision, post-penitentiary control, probation supervision, conditionally sentenced, released on probation, probation.

Звільнення від відбування кримінального покарання випробуванням має в багатьох країнах різні назви: умовне засудження, відстрочка виконання покарання, умовне звільнення від покарання, пробація тощо. Даний інститут може називатися по-різному і мати в кожній окремій країні свої особливості, але, по суті, все зводиться до інституту умовного незастосування покарання, який у процесі свого формування набував своєї цілісності й ефективності завдяки механізму його забезпечення, до якого відноситься контроль тагляд.

З прийняттям Закону України «Про пробацію» впровадження нагляду за особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням (далі – звільнені з випробуванням) проходить складний етап на тлі реформування кримінально-виконавчої системи України та втілення пробації як системи наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду до осіб, які засуджені до певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі [1].

Історію досліджень нагляду і контролю за особами, відносно яких умовно не виконується покарання, варто, на наш погляд, пов'язувати зі становленням і розвитком інституту умовного засудження у вітчизняній та зарубіжній науці та практиці.

У кінці XIX – початку XX ст. питання формування контролю та нагляду у процесі становлення інституту умовного незастосування покарання знайшло відображен-

ня у наукових працях М. С. Таганцева, М. С. Тимашева, Н. Д. Сергеевського, А. А. Пюнтковського, І. Я. Фойницького, С. К. Гогеля, В. К. Случевського, О. О. Жижиленка, П. І. Люблінського, М. І. Фалєєва та ін.

У радянський період дослідження проблем контролю та нагляду щодо умовно засуджених активно здійснювали С. В. Бородин, Г. В. Дровосеків, К. С. Ігошев, С. І. Комарицький, В. А. Ломако, О. С. Міхлін, Б. С. Никифоров, О. М. Ружников, В. В. Скибицький, М. О. Стручков, О. В. Філімонов та інші вчені. Відзначаючи вагоме значення їхніх праць, слід зауважити, що вони базувалися на радянському виправно-трудоному праві та практиці виконання покарань.

Із запровадженням в Україні інституту звільнення з випробуванням у дослідженнях таких вітчизняних вчених як К. А. Автухов, О. В. Беца, І. Г. Богатирьов, О. І. Богатирьова, В. А. Бадира, В. В. Василевич, А. П. Гель, М. Я. Гуцуляк, О. М. Джужа, Т. А. Денисова, С. Ф. Денисов, О. А. Книженко, В. О. Корчинський, В. О. Меркулова, А. Х. Степанюк, В. М. Трубников, І. С. Яковець, Д. В. Ягунів та інших розглядалися окремі питання запровадження пробації. Проте окремого дослідження правової природи контролю та нагляду за звільненими з випробуванням, його генези в Україні не було.

Метою статті є виділення основних етапів формування інститутів контролю та нагляду за звільненими з випробуванням в процесі трансформації інституту умовного засудження та визначення періодизації вказаного процесу.

У світовій практиці у XX ст. поступово склалися дві форми постпенітенціарного контролю, які забезпечували застосування інституту умовного засудження, а саме – випробувальний нагляд (пробація), здійснюваний державними органами, та громадське спостереження (патронат або піклування), здійснюване як окремими громадянами на добровільній основі, так і різними благодійними організаціями, товариствами. Встановлення нагляду передбачало застосування заходів державного примусу, а патронат базувався на заходах переконання і допомоги.

Порівнюючи посткримінальний контроль за умовно засудженими і умовно-достроково звільненими та постпенітенціарний нагляд, деякі автори роблять висновок, що постпенітенціарний нагляд за свою суттю вважався кримінальним покаранням, а випробувальний нагляд і патронат розглядалися як особливі і перспективні заходи кримінально-правового впливу [2, с. 46-48]. Подальший розвиток постпенітенціарного нагляду полягав у варіантності його трансформації: або до повної заміни на випробувальний нагляд, або патронат. Сутність нагляду стала розглядатися наукою кримінального права як особливий попереджувальний захід соціального захисту або захід безпеки [3, с. 346].

Відомий український вчений, П. П. Михайленко, досліджуючи історію виникнення інституту умовного засудження в Україні стверджує, що в радянській Україні цей вид кримінально-правового впливу виник як факт суддівського розсуду і визначає факт першості запровадження законодавчого закріплення інституту умовного засудження між Росією та Україною спірним. Зокрема, на його переконання, інститут умовного засудження був уведений у судову практику правотворчістю радянських каральних органів Російської Федерації, однак спроба його законодавчої регламентації вперше реалізована декретом Ради Народних Комісарів УРСР від 17 березня 1919 р., який в питанні регламентації не був досконалим, у т. ч. і щодо здійснення контролю за умовно засудженими [4, с. 280-285].

Інститут умовного засудження знайшов свій подальший розвиток у Кримінальному кодексі (далі – КК) УРСР 1922 р., який містив норми про умовне засудження, положення про порядок його застосування і розглядав останнє як один із видів кримінального покарання [4, с. 421].

Досліджувані нами контроль та нагляд за умовно засудженими і звільненими з випробуванням не були регламентовані у кримінальному законодавстві УРСР. При очевидній необхідності здійснення нагляду за умовно засудженими, ця прогалина у кримінальному законодавстві, як і раніше, врегульовувалася судовою практикою. Характерною рисою була відсутність норм про нагляд з боку правоохоронних органів за умовно засудженими, хоча основним суб'єктом контролю залишалися суди, які через судові вироки поклали функції нагляду за умовно засудженими на підприємства та організації, органи освіти (якщо це стосувалося неповнолітніх), опіки і піклування, на батьків, громадськість [5, с. 37].

Період 30-х – 50-х рр. XX ст. був пов'язаний з процесом посилення репресивної політики у сфері застосування покарань та припинення практики застосування судами альтернативних позбавленню волі видів покарань. Правова регламентація альтернативних покарань не здійснювалася, оскільки активно забезпечувалася нормативна основа покарань у виді позбавлення волі [6, с. 35].

Наступний період розвитку кримінально-виконавчої системи України (1953–1990 рр.) уособлював початок впровадження гуманістичних засад та відхід жорсткої диктатури влади і відновлення демократичних засад виправно-трудової політики.

Етапом розвитку інституту умовного засудження стали Основи кримінального законодавства СРСР і союзних республік, затверджених Президією Верховної Ради СРСР

25 грудня 1958 р. (далі – Основи). Зокрема, ст. 38 Основ передбачала можливість здійснення спостереження за умовно засудженими громадськістю або трудовим колективом за місцем роботи. Сам порядок здійснення спостереження за умовно засудженими Основи перекладали на законодавство союзних республік.

У КК УРСР 1960 р., як і в КК інших республік СРСР, було передбачено такий вид звільнення від відбування реальної міри кримінального покарання як умовне засудження (ст. 45). Однак, детальної регламентації його виконання останній не одержав. У главі 22 Виправно-трудового кодексу (далі – ВТК) УРСР відносно осіб, умовно засуджених до позбавлення волі з обов'язковим залученням до праці, встановлювався нагляд громадських організацій і трудових колективів, який міг здійснюватися разом з органами внутрішніх справ (далі – ОВС). Вказаний нагляд здійснювався з метою виховного і профілактичного впливу та надання засудженій особі допомоги у побутових проблемах [7].

В. В. Скибицький зазначає, що передача умовно засуджених для перевиховання і виправлення колективам трудящих чи громадським організаціям не знімала відповідальності суду за їх перевиховання. На думку вказаного автора, положення про відповідальність щодо контролю за умовно засудженими судами випливали із загальних завдань суду в боротьбі зі злочинністю, хоча КК УРСР його не закріплював [8, с. 116-117].

Порядок обліку і контролю за умовно засудженими було встановлено п. 70 Інструкції по діловодству в районному (міському) народному суді, затвердженій Головою Верховного Суду УРСР 11 травня 1964 р. За її вимогами на кожного засудженого, переданого колективам на перевиховання і виправлення, мало бути заведено наглядне переведення, в якому зосереджувалися копія вироку, матеріали перевірок поведінки засудженого та інші матеріали, що характеризують умовно засудженого та його поведінку протягом іспитового строку.

Облік умовно засуджених здійснювали народні суди по підприємствах або в населених пунктах. Робота по контролю за поведінкою умовно засуджених здійснювалась радами народних засідателів та спеціально створеними секціями цих рад, які проводили в колективах і громадських організаціях обговорення вироків на умовно засуджених, домагалися закріплення за ними своїх працівників для індивідуальної виховної роботи, контролювали поведінку засуджених, надавали допомогу колективам у проведенні заходів по перевихованню засуджених, заслуховували звіти умовно засуджених про їх роботу та поведінку у побуті тощо. Контроль за поведінкою умовно засуджених здійснювався вказаними радами народних засідателів та їх секціями (як правило, із 8–10 осіб) і щодо осіб, які не передавалися на перевиховання і виправлення колективам: їх відвідували удома, за місцем роботи, і за ними були закріплені народні засідателі [9].

Про позитивні результати контролю за умовно засудженими з боку судів, а також трудових колективів і громадських організацій свідчить той факт, що в УРСР в 1963–1966 рр. не було скоєно жодного повторного злочину умовно засудженими, яких взяли їхні трудові колективи на виправлення і перевиховання [10, с. 118-121].

З урахуванням накопиченого у минулому досвіду в Основах 1958 р. вперше було закріплено у ст. 38 положення про участь громадськості у виправленні умовно засуджених. У ч. 5 ст. 38 Основ з цього приводу вказувалося, що, враховуючи обставини справи, особу винного, а також клопотання громадських організацій або колективу за місцем роботи винного про його умовне засудження, суд може покласти на ці організації або колектив обов'язок по виправленню і перевихованню умовно засудженого.

Порівнюючи інститути поручительства та умовного засудження, О. В. Філімонов зазначає, що спостереження

за особами, переданими на поруки мало більш конкретний і дієвий характер перед спостереженням за умовно засудженими. Це пояснювалося відсутністю необхідних прав у суб'єктів ведення спостереження, де контроль не мав владного характеру і суттєво знижував з цієї причини ефективність свого попереджувального впливу [2, с. 76].

Надалі радянське кримінальне законодавство, зберігаючи спостереження, розвинуло одну із форм посткримінального контролю – нагляд. Зокрема, у Основах виправно-трудового законодавства СРСР і союзних республік, затверджених 11 липня 1969 р., норми кримінального права про постпенітенціарний контроль отримали своє втілення. У ст. 392 Основ було закріплено нагляд за особами, умовно засудженими і умовно звільненими, з обов'язковим залученням до праці; ст. 48 Основ присвячена спостереженню за особами, умовно-достроково звільненими від відбування покарання.

23 березня 1977 р. ВТК УРСР було доповнено новим розділом – «Порядок і умови виконання умовного засудження до позбавлення волі й умовного звільнення з місць позбавлення волі з обов'язковим залученням до праці» [11].

Таким чином, в радянському кримінальному праві утворилось три різновиди умовного засудження до кримінального покарання: умовне засудження; відстрочка виконання вироку неповнолітнім та умовне засудження з обов'язковим залученням до праці [2, с. 78]. За умовно засудженими передбачався контроль у формі спостереження, без наділення суб'єктів його здійснення правами щодо засудженого. Відстрочка виконання вироку, поряд зі спостереженням, передбачала обов'язковий контроль з боку ОВС і комісії у справах неповнолітніх з покладанням судом на засуджених певних обов'язків. Відстрочка і умовне засудження з обов'язковим залученням до праці могли бути відмінені за клопотанням контролюючого органу за невиконання покладених на засудженого обов'язків, допущення порушень громадського порядку або трудової дисципліни, ухилення від роботи, порушення правил проживання тощо [12, с. 28].

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 червня 1982 р. до ст. 38 Основ кримінального законодавства були включені нові норми, аналогічні тим, що викладені у ст. 391 – було встановлено контроль за поведінкою умовно засуджених, який здійснювався ОВС, а щодо неповнолітніх – комісіями у справах неповнолітніх. До контролю за місцем проживання залучалися дільничні інспектори міліції, позаштатні інспектори міліції, члени трудових колективів.

Заходи контролю за умовно засудженими показали у 80-ті рр. XX ст. достатню результативність – рецидив протягом випробувального терміну складав 11–12 %, протягом відстрочки виконання вироку – 7–8 % для дорослих і до 13–15 % для неповнолітніх засуджених [13, с. 562].

З 1983 р. відомчими актами Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) УРСР та інших союзних республік за інспекціями виправних робіт було закріплено обов'язки ведення обліку умовно засуджених осіб і осіб, засуджених з відстрочкою виконання вироку, їх працевлаштування, а також контроль за їх поведінкою. Контроль за поведінкою засуджених за місцем проживання здійснювався старшими дільничними інспекторами та дільничними інспекторами міліції [14, с. 81].

Перебудовчі процеси кінця 80-х років XX ст. дозволили по-новому розглянути проблеми кримінально-виконавчої системи, яка була створена на принципах суворого централізму та адміністративно-командного управління і не могла в повній мірі забезпечити покладені на неї функції.

На рубежі 1989–1990 рр. назріла об'єктивна необхідність перегляду виправно-трудової політики, глибокого аналізу стану справ у сфері виконання покарань. 06 березня 1992 р. Верховною Радою України прийнято Закон

України «Про скасування покарань у виді заслання та висилки», скасована також кримінальна відповідальність за ухилення від цих покарань. Всі особи, що відбували ці покарання в інших регіонах колишнього СРСР, були повернуті в Україну.

У зв'язку із внесенням змін у систему покарань Законом від 06 березня 1992 р. з ВТК України виключені розділи IV та V, які регулювали порядок і умови виконання покарань у виді заслання та висилки. Оскільки постановою Верховної Ради України від 16 травня 1992 р. зупинено застосування ст. 251 та 522 КК України до прийняття нового КК, фактично було зупинено й дію норм Розділу III-A ВТК України, який визначав порядок і умови виконання умовного засудження та умовного звільнення з обов'язковим залученням засуджених до праці, а спецкомендатури як органи, що здійснювали нагляд за цією категорією засуджених, було ліквідовано МВС України.

Найбільш численні і суттєві зміни внесені до ВТК України у зв'язку з прийняттям 05 квітня 2001 р. нового КК України, що набрав чинності 01 вересня 2001 р. Законом України від 11 липня 2001 р. «Про внесення змін до Виправно-трудового кодексу України», ВТК України додатково доповнено главою 20-A «Здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням». Контроль за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, протягом іспитового строку був покладений на кримінально-виконавчу інспекцію (далі – КВІ) за місцем проживання засудженого і передбачав: ведення персонального обліку засуджених протягом іспитового строку; проведення спільно з працівниками міліції та громадськими формуваннями індивідуально-профілактичної роботи з засудженими; перевірку додержання засудженими громадського порядку і виконання обов'язків, покладених на них судом; здійснення приводу через ОВС засуджених, які не з'явилися за викликом до КВІ; організацію початкового розшуку засуджених, місцезнаходження яких невідоме; застосування заходів заохочення і стягнення.

Внесення вказаних змін у ВТК України дало поштовх для подальшої нормотворчої роботи Державного департаменту України з питань виконання покарань (далі – ДДУПВП) – протягом 2001–2002 рр. було прийнято низку відомчих нормативних актів (інструкцій, наказів, положень, вказівок тощо), спрямованих на детальну регламентацію порядку і умов виконання окремих видів покарань, як пов'язаних з ізоляцією від суспільства (довічне позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, арешт), так і не пов'язаних з позбавленням волі (обмеження волі, громадські роботи тощо).

З середини 90-х років і до початку дії КК України з 01 вересня 2001 р. контроль за поведінкою осіб, які були засуджені до позбавлення волі умовно, з іспитовим строком або з відстрочкою виконання вироку регламентувався низкою відомчих нормативних актів: спільними наказами ДДУПВП та МВС України «Про затвердження: Тимчасової інструкції про порядок виконання кримінального покарання у виді виправних робіт без позбавлення волі; Тимчасової інструкції про організацію роботи органів внутрішніх справ та органів виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, щодо контролю за поведінкою осіб, які засуджені до позбавлення волі умовно, з іспитовим строком або з відстрочкою виконання вироку; Тимчасової інструкції про порядок виконання кримінальних покарань у вигляді позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю» від 17 серпня 1999 р. № 91/565; «Про затвердження Інструкції про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань» від 03 січня 2002 р. № 3/4 [11].

За період з кінця 90-х рр. XX ст. до початку дії нового КК України, ДДУПВП було затверджено два накази про

утворення КВІ та її органів. 11 липня 2003 р. Верховною Радою України було прийнято новий КВК України, що набув чинності 01 січня 2004 р., який поклав завдання здійснення контролю за звільненими з випробуванням на КВІ.

Основним відомчим підзаконним нормативним актом, що регламентував порядок здійснення контролю за поведінкою та виконанням обов'язків, покладених судом на звільнених з випробуванням, став Наказ ДДУПВП, МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань» від 19 грудня 2003 р. № 270/1560 (далі – Інструкція) [15, с. 185]. У Інструкції, відповідно до ст. 13 КВК України, визначаються порядок виконання покарань у виді: позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; громадських і виправних робіт; здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань; здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років; організації роботи підрозділів КВІ щодо направлення осіб, засуджених до покарання у виді обмеження волі, до кримінально-виконавчих установ відкритого типу.

23 червня 2005 р. було прийнято Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» № 2713–IV, що визначає правові основи організації та діяльності ДКВС України, її завдання та повноваження. У ст. 10 вказаного Закону визначено, що КВІ є органом, на який покладається виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт та здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням або умовно-достроково, а також звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років [16].

Новітнім етапом становлення інституту контролю та нагляду за звільненими з випробуванням стало прийняття Закону України «Про пробацію» та Закону України «Про

внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених». Зокрема, останнім внесено зміни до КК України та КВК України, що встановлюють інститут нагляду, який виконує уповноважений орган з питань пробації (далі – орган пробації) за звільненими з випробуванням та контроль за іншими категоріями засуджених [1, с. 17].

Отже, в Україні у своєму формуванні, становленні й розвитку інституту контролю та нагляду за звільненими з випробуванням пройшли такі етапи:

– формування інституту контролю за умовно засудженими (1918–1930 рр.) – у цей період контроль не був регламентований і базувався на суддівському розсуді щодо форм його здійснення;

– консервативний розвиток інституту контролю за поведінкою умовно засуджених (1930–1958 рр.) – даний період характеризується мінімальним застосуванням умовного засудження з широким впровадженням репресивних форм кримінально-правового впливу;

– становлення постпенітенціарного контролю (1958–1970 рр.) – період характеризується правовою регламентацією контролю та нагляду за умовно засудженими, засудженими з відстрочкою виконання вироку, умовно засудженими з обов'язковим залученням до праці, адміністративним наглядом;

– вдосконалення постпенітенціарного контролю (1970–1992 рр.) – характерною особливістю вказаного періоду стала законодавча регламентація постпенітенціарного контролю у новому виправно-трудоному законодавстві;

– формування інститутів контролю та нагляду за особами, щодо яких умовно не виконується кримінальне покарання, (1992–2003 рр.) – на основі прийняття змін до виправно-трудоного та кримінально-виконавчого законодавства відбулася регламентація контролю та нагляду як засобу забезпечення виконання нового інституту кримінального права – звільнення з випробуванням;

– сучасний період подальшого вдосконалення постпенітенціарного контролю та формування пробаційного нагляду (2003 р. – по цей час).

ЛІТЕРАТУРА

1. Про пробацію : Закон України від 05 лютого 2015 року № 160-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 93.
2. Филимонов О. В. Посткримінальний контроль : Теоретические основы правового регулирования / О. В. Филимонов. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 1991. – 180 с.
3. Жижиленко А. А. Наказание. Его понятие и отличие от других правоохранительных средств / А. А. Жижиленко. – Петроград : ПРАВДА, 1914. – 676 с.
4. Михайленко П. П. Нариси з історії кримінального законодавства Української РСР / П. П. Михайленко. – Ч. I. – К. : АН УРСР, 1959. – 435 с.
5. Бахаров Г. О некоторых ошибках применения условного осуждения / Г. Бахаров // Советская юстиция. – 1959. – № 1. – С. 37.
6. Богатирьев И. Г. Теория і практика виконання кримінально-виконавчою інспекцією покарань, не пов'язаних із позбавленням волі : Монографія / І. Г. Богатирьев. – К. : Атіка, 2005. – 312 с.
7. Уголовное законодательство Союза ССР и союзных республик : сб. закон. актов : 2 т. / [сост. : Мандельштам Л. И., Киринов В. А. и др.] ; отв. ред. Калинин Ф. И. – М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1963. – Т. 2. – 639 с.
8. Скибицкий В. В. Условное осуждение по законодательству Украинской ССР / В. В. Скибицкий. – К. : Наукова думка, 1971. – 130 с.
9. Васильев А. И. Воспитательная роль суда в стадии исполнения приговора / А. И. Васильев // Правоведение. – 1975. – № 4. – С. 81–87.
10. Скибицкий В. В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания / В. В. Скибицкий. – К. : Наукова думка, 1987. – 183 с.
11. Кримінально-виконавче право України : навчальний посібник / Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. ; за ред. А. Х. Степанюка. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 624 с.
12. Романов А. К. Условное осуждение и условное освобождение по советскому уголовному и исправительно-трудоному праву : учебное пособие / А. К. Романов. – М. : Изд-во МССШМ МВД СССР, 1987. – 53 с.
13. Уголовно-исполнительное право России : теория, законодательство, международные стандарты, отечественная практика конца XIX – начала XXI века : учеб. [для вузов] / под ред. А. И. Зубкова. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Норма, 2006. – 720 с.
14. Музеник А. К. Условное осуждение и отсрочка исполнения приговора / А. К. Музеник, В. А. Уткин, О. В. Филимонов. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 1990. – 176 с.
15. Кримінально-виконавче законодавство України : зб. нормат. док. / упоряд. : В. С. Ковальський, Ю. М. Хахуда. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 432 с.
16. Про державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23 червня 2005 року № 2713–IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 30. – Ст. 409.
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених : Закон України від 07 вересня 2016 року № 1492-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 43. – Ст. 736.